

GLAS

SLOVENSKE
KULTURNE
AKCIJE

Mesečno poročilo. Izda-
ja tajništvo, Granade-
ros 61, Buenos Aires
LETO I. ŠTEV. 5-6;
JULIJ, AVGUST

MEŠTROVIČ O KULTURNEM POSLANSTVU NARODOV

Mojstra Meštrovića so vprašali o njegovem mnenju o kulturnem poslanstvu „velikih“ in „malih“ narodov. Meštrović je odgovoril, da meni, da razlike v tem oziru ni. Veličina človeka se ne meri po njegovi fizični velikosti ali pa po njegovem bogastvu. Zato se tudi kulturna veličina naroda meri po tem, kako visoko se je narodni kolektiv dvignil po svoji izobrazbi in duhovni vsobini. Kajti pri tem se lahko mali narod vzporedi z velikim in se dvigne tako visoko, kolikor so se dvignili na tem polju člani tega naroda. Taki narodi so potem nesmrtni, vsaj v zgodovini človeštva. Da se tudi fizično ohranijo, jim je seveda potreben še biološki potencial.

Da bi se njegov hrvatski narod ohranil, mu Meštrović priporoča isto, kar vsak dan tudi sebi veleva: „Verujte v Boga in v sebe in ne klonite tudi v ne-
težjih okoliščinah... Vse, kar kdo pozitivnega ustvari, koristi skupnosti. Pri vsem delu pa naj vsakogar vodi misel, da z borbo za svoj ideal služi tudi idealu zmage fizične in duhovne svobode.

Tistim pa, ki delajo na kulturnem in umetnostnem polju, Meštrović pravi: „Nikdo ne bo v umetnosti ničesar trajnega ustvaril, ako nima inspiracije in notranjega zagona. Toda uspeha tudi ne bo brez muk in naporov.“

MEŠTROVIĆEVA RAZSTAVA

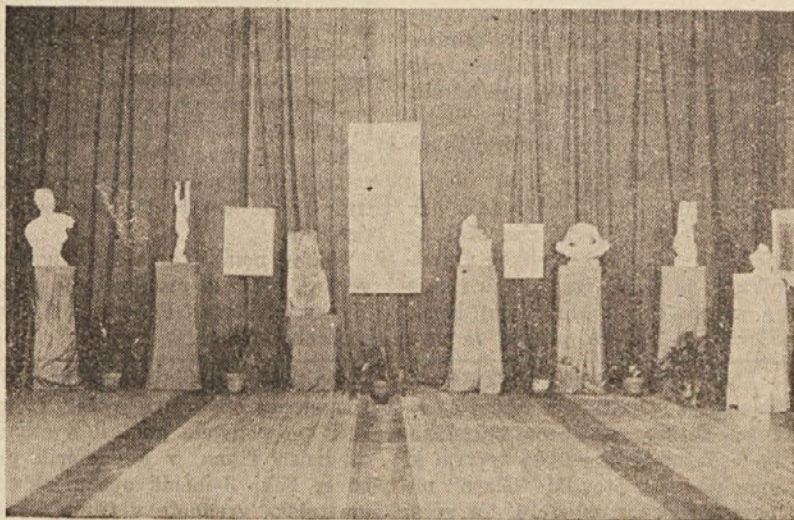
Kulturni praznik, o kakršnem bi ob ustanovitvi naše akcije nihče od nas še sanjati ne mogel, je za nami. Ni bilo to le enajst kratkih ur najčistejših užitkov, tudi ne samo potrditev pravilnosti naše poti z najbolj merodajnega mesta, s strani mojstra Meštrovića; bil je to dogodek, ki bo zapustil najboljše sledove v slovenskem zamajskem kulturnem delu, saj bo trajni opominjevalec k najvišji zmo-
gljivi kvaliteti vsakomur, ki bo nadaljeval započeto delo Slovenske kulturne akcije.

Okoliščine, v katerih se je razstava vršila, niso bile najbolj ugodne. Nimamo svoje dvorane, za daljšo dobo razstave bi bila povsod najemnina nezmogljiva, prav umetnostnim razstavam namenjeni prostori so povsod v mestu že za pol leta najmanj naprej rezervirani. Morali smo v najkrajšem času preurediti v drugačne namene zidano dvorano. Potem je prišlo še vreme, kot ga zmore le naše mesto, istočasnost drugih dogodkov in še kaj. Vendar so delavci zmogli tudi te ovire.

S požrtvovalnim trudom mizarjev gg. bratov Kastrevcev je bilo v rekordnem času ustvarjeno tehnično ogrodje za priredbo razstav-
nega prostora, ki ga je uredil z draperijami Nikolaj Jeločnik. Slika-
rica Bara Remec in kipar France Ahčin sta prevzela aranžma raz-
poreditve umetnin, ki je pod takšnim vodstvom moral najboljše uspeti. G. Janez Peršuh je z reflektorji, ki si jih je Slovenska kulturna akcija malo prej nabavila, poskrbel za razsvetljavo, kot bi si boljše še želeli ne bi mogli.

Vkljub skrajno slabemu vremenu se je zbralo k pričetku ob napo-
vedani enajsti uri lepo število udeležencev. Vsi so z razumevanjem odobrili polurno preložitve zaradi pogreba predsednika slovenskega parlamenta in velikega prijatelja Slovenske kulturne akcije Franceta Kremžarja. Ob pol dvanaestih so bili zbrani v dvorani tukajšnji Meš-
trovićevi sorodniki, hčerka gospa Marica, njen soprog g. Šime Pe-
licarić z go. materjo in Meštrovićeva vnukinja, nadalje bivši poslanec g. dr. Žiga Šol, gen. g. Ivan Babić, pesnik Viktor Vida in številni drugi člani tukajšnje hrvatske kolonije. Od Slovencev so prišli člana Narodnega odbora dir. Bogumil Remec in Rudolf Žitnik, predsednik Društva Slovencev ing. Albin Mozetič z odbornikom g. A. Pipanom, predsednik Slovenskega katoliškega kulturnega sveta univ. prof. dr. Ignacij Lenček, podpredsednik Slovenskega katoliškega akademskega starešinstva dr. Leopold Eiletz, predsednik Slovenskega planinskega društva g. Robert Petriček, iz notranjosti države dirigent Drago Ma-
rijan Šijanec, dr. Tine Debeljak itd.

Pred 82 poslušalci je predsednik g. Ruda Jurčec pozdravil naj-
prej rodbino Pelicarićevo, nato ostale goste, se zahvalil Pelicarićevim za njihovo naklonjenost in jih prosil, naj sporočijo zahvalo Slovenske kulturne akcije mojstru, ki je dovolil to razstavo, ki je višek vsega, kar more družba nuditi na kulturnih vrednotah argentinskim Slo-
vencem in kot posebno dragim gostom tudi kiparjevim hrvatskim so-

K sliki desno: Pogled na čelno stran Meštrovićeve razstave v sa-
lonu Dekleva v Buenos Airesu. —
Foto Janko Hafner

narodnjakom. Gdč. Lučka Kralj je recitirala tri odlomke iz spisov Marice Meštrović-Peliciarić, ki govorijo o očetovem rojstvu, o pisateljičinem obisku pri medaljerju Kerdiču in o očetovskih potezih mojstra, ko se mu je ona rodila. Marijan Marolt je predaval o Meštrovićevih odnosih do Slovencev. Potem je predsednik Jurčec prosil go. Peliciarićevo, naj odpre očetovo razstavo. Gospa je v krasnem nagovoru izrazila misel, naj bi razstava še bolj zbližala Hrvate in Slovence v zamejstvu in jih utrdila v njihovih kulturnih naporih; ob burnem odobravanju vseh prisotnih je izročila gdč. Vanda Majcen pisateljici bujno kito rož.

Ljudje so si pričeli ogledovati razstavljene umetnine. Pridružili so se jim novi gostje. Takoj po končanem socialnem dnevu je prišel predsednik teh prireditev, univ. prof. dr. Ivan Ahčin, za njim kmalu frančiškanski provincial dr. Bonifacij Perović in urednik g. Ivo Lendić, član slovenskega Narodnega odbora dr. Franc Bajlec — njihova stanovanja so bila dopoldne zaradi povodnji odrezana od vseh prometnih žil —, urednik Družabne pravde, bivši poslanec g. Rudolf Smersu, predsednik „Gallusa“ g. Silvo Lipušček, zastopnik „Slovenskega Doma“ g. prof. Pavle Verbič in mnogi drugi. Ves popoldan so prihajali obiskovalci. Ko je bila ob šestih ponovitev dopoldanskih recitacij in predavanj, je bilo v dvorani 96 ljudi. Tudi pozneje so še prihajali, zadnja večja skupina ob pol desetih. Vseh obiskovalcev je bilo okoli 300, med temi 50 Hrvatov, 20 Argentinec — umetnikov in kritikov — in kakšnih 220 naših. Mnogi so prišli dvakrat.

Prireditelji so ob 22 pričeli z razdiranjem umetnostnega hrama, v katerem je blestelo kratke ure 9 skulptur in 18 risb največjega sodobnega kiparja in vzgojitelja tudi sedanje slovenske kiparske generacije, toda vtis, ki so ga napravile Meštrovićeve umetnine, bo ostal vsem neizbrisen.

GLAS SV. ANTUNA O MEŠTROVIĆEVI RAZSTAVI

O razstavi Meštrovićevih del, ki jo je priredila Slovenska kulturna akcija, je objavil ugledni hrvatski list „Glas sv. Antuna“ poročilo, iz katerega posnemamo nekaj odstavkov:

„Meštrovićeva izložba u Buenos Airesu. Izložbu je priredila Slovenska kulturna akcija dne 27. lipnja u Deklevevoj dvorani.

U nedelju dne 27. lipnja o. g. priredila je Slovenska Kulturna Akcija u Deklevevoj dvorani u Buenos Airesu (Jorge Newbery 3568) izložbu kipova i crteža velikoga hrvatskog kipara Ivana Meštrovića. Unatoč nevremenu sakupio se lijep broj predstavnika slovenske in hrvatske intelektualne elite u spomenutoj dvorani, da prisustvuju otvorenju ove izložbe, opsegom doduše ograničene i minijaturne, ali po svojoj kvaliteti vrlo značajne, jer izložene umjetnine nose izraziti pečat Meštrovićeve genija u njegovoj najzrelijoj i najizradjenijoj fazi.

Izloženi predmeti pripadaju privatnoj zbirci gdje Marice Meštrović-Peliciarić, kćerke velikog umjetnika, koja živi u Bs. Airesu i koja se spremno odzvala molbi braće Slovenaca, da ih posudi za ovu

jednodnevnu izložbu, koja je u svojim relacijama uspjela i predstavljala je iskrenu manifestaciju hrvatsko-slovenskoga bratstva i suradnje na kulturno-umjetničkom planu.

Nakon pozdravnog govora predsjednika Slovenske Kulturne Akcije u Argentini gosp. Rude Jurčeca, istaknutoga slovenskoga intelektualca, čiji podlisci u „Svobodnoj Sloveniji“ odaju pisca opsežne nabrazbe, a koji je zaželio dobrodošlicu prisutnim Hrvatima i Slovenima, recitirano je na uspješan način nekoliko duboko impresivnih odlomaka o Ocu iz spisa gdje Marice Meštrović-Peliciarić.

Posebnu pažnju svih prisutnih je privuklo razlaganje tajnika Slovenske Kulturne Akcije g. M. Marolta, koji je u iscrpnom pregledu iznio odnos Meštrovića prema slovincima.

Nakon pominjivo saslušanog govora g. Marolta proglasila je gdja Marica Meštrović-Peliciarić izložbu otvorenom.“

XVI. KULTURNI VEČER — V sporedu kulturnih večerov letošnje sezone sporočamo spremembo v datumu filmskega večera, ki smo ga v 3. številki „Glasa“ napovedali za 29. julij t. 1. Ta večer

se bo vršil naslednjo nedeljo, t. j. 1. avgusta ob 8. uri zvečer. Č. g. Flek bo v uvodu govoril o etični vrednosti filma, v 4 odmorih pa bo g. Niko Jelčnik opozarjal na umetniške vrednote v filmu.

IZ DELAVNIC USTVARJALNIH ČLANOV

Ustvarjalni član leposlovnega odseka, pesnik in pisatelj Vinko Beličič, ki živi na Opčinah pri Trstu, je izdal v založbi Tabor v Trstu pesniško zbirko Pot iz Doline. Zbirka obsega 21 pesmi, nastalih „po pomladi leta 1945 na robu domovine“. Knjiga je izšla v 200 numeriranih izvodih. Opremila jo je s 4 linorezi slikarica in grafičarka Aleksa Ivanc iz Rima, ki sodeluje s serijo lesorezov, linorezov in monotipij tudi na grafični razstavi „Slovenske kulturne akcije“. Pot iz Doline je na prodaj v naši pisarni za ceno 25 pesov.

Ustvarjalni član glasbenega odseka Drago Marijan Šijanec je v sredi maja t. l. dirigiral v okviru argentinske državne kulturne komisije simfonični koncert v gledališču Cervantes, Buenosaireska kritika je polna hvale; kritik A-y v „Freie Presse“ se huduje zaradi preredgega nastopa tega dirigenta, — ki deluje v Evi Peron —, v Buenos Airesu.

Drama „Svitanje“ ustvarjalnega člana leposlovnega odseka dr. Stanka Kocipra, ki je bila v slovensčini uprizorjena pred dvema letoma, je prevedena v španščino in jo bo v kratkem uprizorila gledališka skupina v Temperleyu v avtorjevi režiji. Na istem odru je dr. Kociper režiral že več predstav.

Ustvarjalni član glasbenega odseka dr. Julij Savelli, ki je dirigiral dne 16. 5. „Gallusov“ koncert slovenskih narodnih in ponaredelih pesmi, je za argentinsko občinstvo z istim zborom dirigiral vokalni koncert v teatru Smart. Na sporedu so bile Gallusova masa, vrsta modernih in ljudskih slovenskih zborovskih skladb in argentinske stvaritve. Med izvajanimi skladbami so bila tri dela naših ustvarjalnih članov glasbenega odseka, dve Draga Marijana Šijanca in ena Lojzeta Geržiniča.

Ustvarjalni član likovnega odseka Marijan Marolt je objavil v lujanski reviji „La Perla del Plata“ članek „La Virgen, Reina del Arte en las Misiones“. V isto revijo je napisal ustvarjalni član filozofskega odseka Franc Glavač razpravo „La Virgen Maria y la Iglesia del Oriente“.

Del, ki jih objavljajo naši ustvarjalni člani v splošnoznanih slovenskih publikacijah ali ki jih vršijo v okviru prav tako znanih slovenskih kulturnih ustanov, na tem mestu ne objavljamo.

REVIJA „MEDDOBJE“

V kratkem bo izšla prva številka nove slovenske literarno-kulturne revije, o katere nastanku in nalogah smo pisali bralcem „Glasa“ v njegovi drugi številki.

Vinko Belič priobčuje dve pesmi, v katerih se pokrajina in misel spajata v doživeto lepoto. Tine Debeljak poje v novi rimi in novih pesniških prispodobah ljubezenske pesmi, združene v cikel „Zarjiski s kredo“. Rafko Vodeb je za to številko poslal nekaj pesniških silhuet in pesem spominskega doživlja. Jeremija Kalin riše pot Antona Novačana s pesmijo prigodnico. Marisol de Castro iz Madrida je prevedla v španščino Zupančičevo „Prišla si“ in Balantičovo „Elegijo“, ki kaže tako močna pesem v tujem jeziku ničesar ne zgubi.

V prvi številki Meddobja bo objavljenih tudi nekaj pesmi iz Novačanove zapuščine, med drugim ena verzija prologa k „Frideriku Celjskemu“. Istočasno bo objavljen tudi celotni pregled pesnikove zapuščine.

Revija prinaša dve prozi. Lojzeta Novaka „Jakob Sršen“ je psihološka zgodba o „slabem“ človeku, ki ne more pognati korenin v tujini, pa naposled zaradi sile spominov propade. Bine Šulinov objavlja v tej številki daljšo prozo. „Odhojne stopinje“ so misli nekoga sredi življenjske poti.

V „Pismu iz Nemčije“ govori Ignacij Lenček o miselnosti ljudi v Evropi po preteku desetletja, o duhovnem nemiru, o iskanju in tavanju človeka, znova postavljenega pred življenje. Milan Komar objavlja prvi del članka „S tokovi ali proti tokovom“, kjer razmišlja in kaže pot med dvema človeškimi stališči v vsakodnevem življenju: med hlastanjem po novem in med mržnjo do vsega novega.

Anica Kralj („Obisk pri Bari Remec“) je pogledala za kulise življenja ene naših največjih umetnic izven domovine; pogled, ki približa umetnika njegovemu občudovalcu. Marijan Marolt razpravlja o novjših likovno-umetniških publikacijah in izsledkih doma in v svojem gledanju daje poleg informacije tudi svoj osebni pogled na dogajanja.

Pod rubriko „Črke, besede, misli“ Ruda Jurčec na nov način prikazuje razne izseke iz kulturnega življenja po svetu in doma. Govori o Papinijevem „Hudiču“ in o istem problemu pri drugih modernih pisateljih (Sartre, Camus); o novih pogledih doma na literarno delo v preteklosti. Pod naslovom „Čas na tribuni“ nam France Gorše daje svoje misli o likovni umetnosti v ZDA ter o Van Goghju.

„Glasba“ ima v tej številki dva daljša članka: „Predstavljamo se“, kjer so poročila o glasbenem udejstvovanju naših umetnikov v tujini, ter „Predstavljajo nas“, kjer pisec govori o izvedenih slovenskih skladbah v pretekli sezoni ter o članku Cirila Krena o slovenski glasbi.

Sledijo ocene knjig (Ahčinova „Sociologija“, Terčeljevi „Vozniki“ v francoščini, Vodebova zbirka „Kam potujejo oblaki“ ter Beličevi knjigi „Antologija pesništva“ ter „Kačurjev rod“). Zadnje strani te številke Meddobja izpopolnjuje obširna „Kronika“ s kulturnimi novicami iz raznih koncev sveta, z izpiski iz domačih in tujih revij, z gradivom za razumevanje novih kulturnih dogodkov.

DVE NOVI SLOVENSKI KNJIGI

LETOŠNJI KNJIGI SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

STANKO KOCIPER: MERTIK

Mértik je z zrnjem plačana mezda mlatičem, honorar v naravi bi rekli. Pri Kociprovi knjigi bi dejali, da je to v prelestni prleški naravi plačan, — ne plačan, ampak podarjen dar svojim sorojakom za mejo.

Kot naslov povesti je pa Mértik ena izmed sedmih, ki bodo zbrane v tej knjigi. In ker je ta beseda tako lepa, njena povest pa še lepša, se bo vsa knjiga imenovala — Mértik.

SEZNAM KNJIG V DRUŽBENI KNJIŽNICI

(Nadaljevanje)

2. Filozofija

Obras de San Agustín. Madrid 1946. Tomo I, str. 782; Tomo II, str. 975.

Belloe Hilaire, La Crisis de Nuestra Civilización. Buenos Aires 1945. Str. 352.

Berdiaeff Nicolás, Dialectique Existentielle du Divin et de l'Humain. Paris 1947. Str. 244.

Olgiati Francisco, Carlos Marx. Buenos Aires 1950. Str. 384.

Silva-Tarouca Amadeo, Thomas heute. Wien 1947. Str. 209.

4. Leposlovje in literarna zgodovina

Papini Giovanni, Historia de Cristo. Buenos Aires 1951. Str. 620.

Coccioj Carlo, El Cielo y la Tierra. Buenos Aires 1952. str. 432.

Menendez y Pelayo, Las Cien Mejores Poesias Liricas. Buenos Aires 1946. Str. 246.

Dostojewski Fedor, El Idiota. Segovia 1926. T. 1—3, str. 1004.

Wast Hugo, Todas las Novelas. Madrid 1942. Str. 2006.

Cankar Ivan, Izbrana dela. Ljubljana 1951. Str. 571.

Cankar Ivan, Moje življenje. Ljubljana 1920. Str. 186.

Balantič Franc, V ognju groze plapolam. Ljubljana 1944. Str. 160 + XLVIII.

Grivški F., Vozniki. Gorica 1940. Str. 110.

Puškin Aleksander, Izbrane pesmi. Prevedel Mile Klopčič. Ljubljana 1946. Str. 119.

Lah Ivan, češka antologija. Ljubljana 1922. Str. 322.

Zupančič Oton, Izbrane pesmi. Ljubljana 1948. Str. 191.

Goethe J. W., Pesmi. Uredil Fran Albreht. Ljubljana 1950. Str. 296.

Leben Stanko, Problem Dantejeve Beatrice. Ljubljana 1940. Str. 94.

Jevnikar Martin, Vsebine slovenskih leposlovnih del. Trst 1953. I. del, str. 212.

Moder Janko, Iz zdravih korenin močno drevo. Celje 1952. I/1, 2. Str. 384.

5. Likovna umetnost

Skrjanič Kosta, Ivan Meštrovič. Beograd 1919. Str. 24 + LXVII z reprodukcijami.

Ars, Buenos Aires. Št. 55—59, vmes knjigi o Verdiju in Leonardu da Vinci.

Neufert Ernst, Arte de Proyectar en Arquitectura. Barcelona — Buenos Aires 1944. 285 s ca. 2000 načrti.

Lhoté Andre, Traite de la Figure.

Paris 1950. Str. 255, 102 slike.
Luc-Benoit, La sculpture Française.
se. Paris 1945. Str. 299 + XCVI.

6. Zgodovina

Rupel Mirko Valvazorjevo berilo.
Ljubljana 1951. Strani 365 +
XXIV. 71 slik.

Churchill Winston, Se Cierne la
Tormenta, Buenos Aires 1949.
Str. 689.

Belloc Hilaire, Las Cruzadas. Bue-
nos Aires 1945. Str. 398.

Bardy Gustave, L'Eglise et les der-
niers Romains, Paris 1948. Stra-
ni 299.

8. Zemljepis, potopisi

Stupan Milica, Slovensko ozemlje.
Ljubljana 1938. Str. 275.

Nekateri člani so knjige daro-
vali, Najlepša jim hvala! Drugi so
jih posodili; tudi njim najlepša
hvala! Iz Severne Amerike sta na
poti dve pošiljki. Ponovno prosimo
lastnike knjig, ki jih sicer ni do-
biti, naj nam jih posodijo. Od dveh
prijateljev naše družbe smo dobili
seznama njunih knjig, ki so dostop-
ne v njunih domačih knjižnicah
vsem, ki se za stvarino v teh knji-
gah zanimajo. Iskrena jima za-
hvala! Tako se gradi knjižnica, kot
si jo je zamislil pokojni prelat dr.
Odar. Prva knjižna omara je sko-
raj polna. — Eden naših ustvarjal-
nih članov nujno potrebuje Zbor-
nik zimske pomoči. Kdor ga ima,
ga prosimo, naj nam to javi, da si
pride dotični izpisat podatke.

ZBORNİK KULTURNE KRONIKE

Prosimo vse ustvarjalne člane,
naj nam sproti poročajo o vsem,
kar so napisali za tujejezične re-
vije in tiste in s čimer so sodelo-
vali pri kulturnih prireditvah iz-
ven ožjega slovenskega okvira. Ni
to samohvala, ampak podpora
dolžnosti, da vsako slovensko kul-
turno dejanje v tujini registriramo.
Vse ustvarjalne in redne člane, pa
tudi vse prijatelje kulturne akcije
prosimo, naj izrežejo in nam po-
tem ob priložnosti izročijo vse ča-
sopisne notice in druge vesti o so-
delovanju naših kulturnih ustvar-
jalcev v tujini. Bilo je že postavim
v argentinski prestolici dosti kon-
certov „Gallusa“, gospe Golobove,
D. M. Draga; vsi listi so o tem
poročali, a nikjer ni ohranjenih
poročil. Prav isto se dogaja v Cle-
velandu in drugod. Vse to je pa
prevažno gradivo za bodočo zgo-
dovino slovenske kulturne aktiv-
nosti v teh časih. Ni važno, če je
ali ni ustvarjalec, ki se uveljavlja
v tujini, član Slovenske kulturne
akcije. O vsem in vsakomur zbi-
rajte podatke in nam jih odsto-
pajte za Zbornik kulturne kronike,
ki je za zdaj arhiv, pa bo nekoč
živ vir.

Sedem povesti torej, lahko bi jim rekli novele, ki se bodo vrstile
v tem-le redu:

1. Zemlja se je potegnila,
2. Ilovščak je pogorel,
3. Starca,
4. Peter Kóšjak,
5. Mértik,
6. Koline Rudeka Novaka,
7. Tomaška Muhiča najlepša bratev.

Za uvod tej knjigi je dr. Tine Debeljak napisal zajeten uvod.
V njem pravi, da je Kociper najslikovitější slikar Slovenskih gor.
Z njim prihaja v slovensko književnost dober človek in to tam,
kjer so vanjo vstopali doslej samo razvratneži in zločinci s Kraigher-
jem, Ingoličem, Miškom Kranjcem in Koprivcem. Kociper je prozaist,
to se pravi pripovednik, toda največja vrednota Kociprove pripoved-
nosti je — poezija!

Mnogo je med nami ljudmi, ki ne morejo pozabiti pisateljevega
romana „Goričanec“, ki je izšel leta 1942 v zbirki „Naša knjiga“
Jugoslovanske knjižarne. Bila je to literarna senzacija, po dolgem
času prav posebno velik literarni dogodek, ob katerem je napisal prav
Debeljak takrat, da je to slavospev Prlekiji, njenemu soncu, grozdju,
oblakom, vinu in ljubezni. In ta umotvor je prišel na svetlo v času —
od komunistov zapovedanega kulturnega molka!

Novele ali povesti, ki jih bo izdala Slovenska kulturna akcija
kot svojo prvo knjigo, so vzklike iz pisateljevega srca vse tam okoli
„Goričanca“ in so še bolj polne poezije, slikovitosti, dramatičnosti in
poudarka na dobrem človeku. Če je „Goričanec“ dober, srčno dober
gruntar, potem so ti ljudje iz knjige „Mértik“ po Debeljaku čudovite
demonstracije malega človeka za človeško veličino in vrednost. Beda
viničarjev, podobna naši, a vkljub bedi dobroti v duši! Kaj more biti
izseljencu, ki gostuje na tujem, bolj sorodno?

Zato mora ta knjiga iziti, ker je most iz domovine v naš novi
svet. Kociprov jezik pa je narodni zaklad, kot ga tako dragocenega
nihče drug ni prinesel s seboj.

IVAN PREGELJ: MOJ SVET IN MOJ ČAS

Ivan Pregelj je bil gotovo za Ivanom Cankarjem vodilni sloven-
ski pisatelj in to v desetletju po prvi svetovni vojni. Danes velja za
klasika slovenskega ekspresionizma, obenem pa za enega glavnih ka-
toliških pisateljev, tistih namreč, ki so začeli zavestno oblikovati re-
ligiozni problem in ga niso več uporabljali le kot rekvizit. „Plebanus
Johannes“ je postal eden najglobljih duhovnih umotvorov, ki je tudi
v tolikšni meri reprezentativen, da bi že zdavnaj zaslužil več prevodov
v tuje jezike, kot jih je doživel.

Jugoslovanska knjižarna v Ljubljani je svoj čas izdala deset
zvezkov Pregljevih Izbranih spisov. Pa to so samo njegove glavne
umetnine. V tej zbirki manjkajo še ljudske povesti (Peter Pavel Gla-
var itd.) in drame.

Zdaj je Pregelj prestopil v enaindesedeseto leto, literarno je
pa utihnil že pred petnajstimi leti. Ko je pred desetimi leti praznoval
svojo šestdesetletnico, je knjižarna — založnica izbranih spisov —
izrazila željo, naj bi pisatelj za to priložnost napisal svojo avtobio-
grafijo. Pridobila je drugega književnika, ki je iz vseh mogočih mla-
dinskih in drugih listov, dnevnikov, revij, Mohorjevih knjig itd. zbral
vse tiste dotedanje Pregljeve prispevke, v katerih opisuje pisatelj
svoje lastno življenje, izraža v njih svoje najosebnejše misli,
komentira kulturne probleme svojega časa in izpoveduje tudi svojo
narodno in nazorsko usmerjenost. Iz tega drobnega gradiva je sestavil
urejevalec lepo Pregljevo „čitanko“, v kateri se vrstijo dogodki iz
vseh postaj pisateljevega življenjskega delovanja, tako iz Gorice,
Istre, Kranja in Ljubljane... So to črtice, potem drobiž in zopet cele
zgodbe, vse pa zanimivo; prav posebno je vse to zanimivo s kulturno-
zgodovinske plati in za poznavanje Pregljevega umetniškega in na-
rodovega kulturnega življenja. Tu so zbrane prigodnice slovenskim
škofom, Janezu Ev. Kreku, obsodbe zločinov, napovedovanje socialne
revolucije. Posebno vrednost daje zbirki izliv ljubezni do treh slo-
venskih pokrajin, do Tolminske, Istre in Gorenjske. V tej čitanki je
rešen pozabe sonetni venec o Bogu, v njej roma Pregelj k Mariji in
se pokaže tudi v svoji borbenosti.

DRAMATIK IVAN PREGELJ

Gledališki odsek Slovenske kulturne akcije bo v nedeljo 25. julija uprizoril Ivana Preglja žalno igro „Azazel“. S takšno pomembno uprizoritvijo pač hvalevredno začena svoje ustvarjalno delo, saj Pregelj skupno s Cankarjem in prazgodaj umrlim Antonom Leskovcem predstavlja do zdaj nepresegljivi vrh slovenske dramatike, ki se je prav ob teh treh imenih docela otrešla svojega začetnega diletantizma in prigodništva, pa se zavestno uvrstila kot del slovenske umetniške tvornosti ob vse ostale, že krepke veje njene: likovno umetnost, arhitekturo, poezijo in beletristiko. Dvakrat vredna pa je uprizoritev Pregljeve najmočnejše drame še posebej zato, ker se Slovensko Narodno Gledališče v Ljubljani ob lanskoletni dramatikovi sedemdesetletnici njegovega gigantskega dela za slovensko književnost in za gledališko umetnost posebe ni spomnilo z izvajanjem kake njegove drame, marveč je skrb za proslavitev tako vrednega jubileja preložilo na rame Društvu slovenskih književnikov, ki je Preglja bolj v zatišju kot javno omenilo skupno z osemdesetletnico Frana Ellerja in petdesetletnico Vide Tauferjeve.

Slovensko gledališče je vsa leta Preglja, ki za gledališko umetnost ni manj živel kot za svoje romane, novele in ertice, delalo veliko krivico. Od vse dramatikove talijske bogatije je samo dvakrat uprizorilo njegovega Azazela: leta 1924, skoraj po izidu drame v knjigi — resnici na ljubo bodi povedano, da je bila uprizoritev dokaj neugodno sprejeta i pri kritiki i pri občinstvu; krivdo za to v največji meri nosita uprava in režiser — pa med vojno, ob pisateljevi šestdesetletnici, leta 1944, ko je režiser

Milan Skrbinšek svojo prejšnjo malomarnost popravil in nam skupno z inscenatorjem arh. Gajškom nudil eno najlepših in najboljših predstav v zgodovini ljubljanske drame. Prav tod je morda vzrok, da naš človek v Preglju pozna vse bolj romancipisca, novelista in pisatelja ljudskih povesti kot so „Mlada Breda“, „Božji mejniki“ in „Umreti nočejo“, kot pa dramatika, ki ni last samo slovenskega dramskega vzpona, marveč bi bil v nemajhnini meri ponos tudi največjim svetovnim odrom, če ga bomo znali kdaj svetu pravilno predstaviti. Njegovi drami „Azazel“ in „Salve virgo Catharina ali Ljubljanski študentje“ menda v polni meri opravičujeta to smelo trditev.

Pregljevo poseganje v dramatiko teče vsa leta njegovega plodnega ustvarjanja sporedno z njegovim pisateljevanjem. V Gledališkem listu SNG, šte. 3 (1953-54) je priložnostni glosar „jt“ ob pisateljevi sedemdesetletnici zbral niz dragocenih, do zdaj skoraj nezanihih podatkov o njegovi dramski tvornosti. Iz njih posnamemo, da je Pregelj s prvimi dramskimi poskusi začel leta 1911 kot mlad profescorski suplent, ko je v tisku objavil svoja prva prizora „Harlekin“ in „Boj za gimnazijo“. Leto pozneje, ki je tudi mejnik njegovemu slovstvenemu delu — prišel je službovat v Kranj — se je od blizu seznanjal z ljudskoprosvetnim delovanjem po naših podeželskih odrih; prav takrat je začel v tednik „Gorenjec“ pisati tudi svoje prve dokaj kritične ocene o nastopih naših podeželskih diletantov. Tod nam je iskati začetek poznejšega Pregljevega kritičnega razčlenjanja gledališke umetnosti, ki ga je s tolikšno ve-

hementnostjo razvijal po prvi vojni na skopó odmerjenih straneh dijaškega mesečnika „Mentor“. Prav s temi razmišljanji in kritičnimi spisi v „Mentorju“ o drami, dramatik, igraltvu, režiji in podobnem si je Pregelj nedvomno zaslužil naziv slovenskega dramaturga. Bodoči pisec slovenske dramaturgije ne bo mogel in ne bo smel mimo te prebogaté Pregljeve dediščine. Svojemu kritičnemu raziskovanju v labirintu Talijine umetnosti je Pregelj zvest prav do kraja svojega ustvarjanja, ko med vojno, telesno že skoraj hrom odloži pero in izjavlja svojemu bivšemu gimnazijskemu gojencu: „Niti besede več! Kar sem napisal, sem napisal...“ Tik pred drugim svetovnim spopadom je izdal lep in dovršen doprinos k slovstveni teoriji z naslovom „Osnovne ertice knjižne teorije“, kjer je nekaj deset strani posvetil prav dramski umetnosti: to so spoznanja in dognanja resnega in kritičnega dramaturga, ki se težavne snovi svojih raziskovanj ne straši, marveč jo kot gnetljivo glino zgrabi z obema rokama in nam iz nje oblikuje lik, ki predstavlja neprecenljivo vrednost.

V svojih kranjskih dneh je Pregelj hkrati s prvimi zasnutki za veliki roman o tolminskih punth „Tlačani“, napisal tudi svoje prvo večje dramsko delo — trilogijo „Vita“ (Življenje), ki vsebuje tri drame: enodejanko „L'homme au masque“, tridejanko „Rošlin in Verjanko“ in enodejanko „Mirabilis Jalapa“. Zadnje so 1914 nesrečno uprizorili dijak i na Ljudskem odru v Ljubljani. Pregljev umrtniški zanos se je v tistih letih že izoblikoval v izrazitega mistika-ekspresionista; prav to omenjena dramska trilogija zavestno izkazuje: s trilogijo je Pregelj napravil drzen, a koristen korak, ko se je otrešal domačije snovi naše prejšnje slovenske dramatike in skušal slovenski drami nakazati nova pota: medtem ko Cankar snovno sicer odločno prelomi s takrat uzakonjeno govekarsko tendenco „ljudskih iger in dramatizacij“ — v „Krpčnovi kobili“ za vse čase dokaj krepko obračuna s te vrste gledališko plésniijo — a s svojimi dramami, z izjemo „Lepe Vide“, še vedno uklanja glavo modernizirani formi meščanske drame, se Pregelj odloči tudi za nove dramske oblike; snovni svet rea-

Rokopis tega zbornika je napravil vso dolgo begunsko pot do izseljenstva in je zdaj doživel čas, ko lahko iz tujine ponese pozdrav Preglju za njegovo sedemdesetletnico. Izdaja takšne knjige pomeni veliko kulturno dejanje, ona bo pečat kulturne zrelosti emigracije. Izdaja te knjige se po pomembnosti lahko kosa z vsako novo slovstveno ali znanstveno knjigo ali priredbo umetnostne razstave. Knjiga sama pa ni znanstvena, čeprav ima za znanost veliko vrednost, ampak je po užitku, ki ga nudi, zabavna, res življenjska, ker prinaša to, kar je pisatelj o svojem življenju povedal.

Knjiga bo obsegala nad 300 strani v formatu izbranih spisov, katerim se pridružuje kot XI. zvezek, pa bodo morali slediti kot nadaljni zvezki še ljudske povesti in drame. Slovenska kulturna akcija je srečna in vesela zaupanje, da ji je urejevalec knjige zaupal njen izid.

listične drame, ki išče dejanj edine v omejenem vidnem svetu, razmakne na široko in na globoko, ko podobno starodavnim grškim tragedom išče odgovor za svoj dramski „Čemu?“ v neizmerni resničnosti vidnega in nevidnega vesolja, v notranjem jazu človeka samega, greha in milosti, smrti in odrešenja. Med prvo vojno je napisal dve enodejanki: „Berači“ in „Katastrofa“, ki pa jo je v izbranih delih preimenoval v „Vest“. Obe sta lep prikaz tega Pregljevega dramskega vzpona. Vsaj po zunanji formi so prav „Berači“ nekak predhodnik prečudovitim množičnim prizorom v „Azazelu“.

Po prvi svetovni vojni pa nam Dom in Svet predstavi Ivana Preglja kot dramatika velikega zamaha, ko objavlja njegovo štiridejansko žalno igro „Azazel“, dramo Magdaleninega odrešenja in Judovega padea: ekspresionistično simboliziran spopad med mesenostjo in duhovnostjo, med grehom in milostjo. Če Cankarjeva „Lepa Vida“ s svojim opojnim simbolizmom predstavlja odkrit prelom s prejšnjo formo slovenske dramatike, pa je Pregljev „Azazel“ nedvomno tudi dokončni prelom s snovjo, ki jo je slovenski dramatik do tistih dni oblikoval. Drama je 1923 izšla tudi v knjigi in leto pozneje jo je na svojih deskah dokaj klavirno krstilo ljubljansko narodno gledališče. „Azazel“ je samo del mogočnega dramatikovega koncepta bibličnih dram, katerih najmočnejša naj bi bila že napovedana, a nikdar priobčena „Greh kralja Davida“. Dve leti pozneje nam je podaril ekspresionistično zasnovano enodejanko „V Emav“, z motivom Prešernove smrti. V ljubljanski drami je bila že na sporedu, a je uprizorili niso. Po priložnostni „Smrt sv. Cirila“ in pravični igri „Za mamico“, se je lotil tudi opernega libreta; glasbo mu je obljubil komponist p. Hugolin Sattner OFM. Tako je napisal znano operno besedilo „Komposteljski romarji“, ki ga je skladatelj prekrstil v „Tajdo“. Opera je doživela dokajšen neuspeh, pač v veliki meri zaradi pesnikovega in skladateljevega skoraj popolnega nepoznanja operne tehnike.

Svoj najvišji dramski vzpon pa je Pregelj nedvomno dosegel v tragediji „Salve virgo Catharina ali Ljubljanski študentje“, ki do danes še ni doživela uprizoritve, četudi jo je Dom in Svet objavil že leta 1928. Osmošolci ljubljanske klasične gimnazije so dramo v režiji prof. Meliharja 1940 sicer pri-

pravljali, pa so uprizoritev pozneje rajši zamenjali za „Jakoba Rudo“. V tragediji je za zunanje okolje prevzel sicer baročno Ljubljano 17. stoletja, z nje jezuitskimi šolami in katoliškim reformacijskim duhom, a v tehniki dramskega dialoga, v arhitektoniki dramske zgradbe same, pa v duhu dramskega vzgiba samega je v tej svoji največji stvaritvi tako samosvoj, tako izrazito samonikel, pa hkrati tako drzen, a ne predrzen, v iskanju novih oblik slovenski dramatiki, da mu skoraj ne moremo najti vrstnika v domači dramski literaturi, marveč bi mu opravičeno lahko iskali primerjavo edine v Claudelovem „Le soulier de satin — Svileni šoln“, ki po obsčnosti svoje kompozicije, pa po razsežnosti epične prostornosti našega pesnika sicer prekaša, a mu po globokem doživetju katoliškega duha in zamaknjenosti v vesoljnost božjega stvarstva zvesto podaja roko. Če kje, je Pregelj nedvomno prav v tej tragediji na globoko in v polno izpovedal svojo ne samo zunanje formalno, marveč tudi na znotraj globoko občuteno katoliško miselnost in svetovni nazor. Claudel je v svojih dramskih in pesniških stvaritvah ves Francoz, kar ga je: črpa namreč tam, kjer se je francoski duh najvišje vzpel in nam zapustil neminljive vrednote, ki danes ne plemenitijo in ne dvigajo nič manj, kot so ob svojem času: v sončnem siju krščanske gotike. Slovenska gotika nam je bila do polpreteklosti prekrita z janzenističnim beležem in baročnimi „popravki in dopolnili“. Pregelj tedaj črpa tam, kjer se je doslej slovenska tvornost vzpela najvišje: v baroku. Tod pa doseže i kot romanopisec i kot dramatik presenetljivo veličino. Saj kaj pa je jezuitska reformacija, tudi pri nas na slovenskem, drugega kot poslednji, zares mogočni odmev gotskega soredja in duhovne umirjenosti? Prav v tem pa je posebna odlika Pregljevega katolištva, o kateri danes v domovini sicer molče, ker molčati morajo, a mimo nje ne morejo, kar je očito prav iz tega, da je Pregelj v naših dneh v kot potiskan in preziran. Tod pa je tudi izrazitost Pregljevega narodnega-slovenske-

ga duha, ki je po svojem bistvu in po tradiciji katoliški, katoliški tako, da drugačen sploh biti ne more. Moč Pregljeve dramatike je resnično v njeni prav izraziti katoliški prepričljivosti, ki ni vsiljiva, še manj tendenčna, saj raste in zori sama iz sebe, iz nujnosti pesnikovega umetniškega ustvarjanja, iz svojkega doživljanja slovenske narodne duše. Prav zato ni odveč, v naših dneh naravnost potrebno, da pribijemo: v Preglju smo Slovenci od Boga prejeli svojega največjega katoliškega dramatika in pisatelja. Kar je Francozom Claudel, Špancem Pemán, Italijanom pa Tirinanzi, je nam Slovincem Ivan Pregelj: ni se nam ga treba sramovati.

V domovini so bežno zapisali, da je Pregljevo slovstveno ustvarjanje že prešlo v slovensko literarno zgodovino, „kjer ji je ob oceni naših kritikov že odmerjeno določeno mesto, ustrezajoče kakovosti in pomembnosti njegovih del...“ Slovenska kulturna tvornost je, ki Preglja danes, vsaj v tujini, kamor je izgnana, postavlja na visok svetilnik: ta je, ki v zamejstvu svobodno oznanja o Preglju to, kar morajo trenutno domači, režimu vdani in z režimskimi zvezdami odlikovani zgodovinarji in kritiki prezreti in zatajiti, namreč njegovo katolištvo in njegovo globoko občuteno slovenstvo — dvoje najvišjih prvin slovenskega umetnika, brez katerih si Pregljeve umetnosti sploh misliti ne moremo. Če tedaj ne sme spregovoriti domovina, naj oznanja domovina v tujini: v tem je naš ponos in naše zrcelstno izpričevalo, da smemo Preglja svobodno predstavljati po njegovi resnični podobi — katoliškega umetnika, ki je i naši književnosti i naši drami pokazal nova pota, slovenska, zares narodna, ki plemenitih vrednot naše preteklosti ne odklanjajo, marveč nas prav z njimi obogatena vodi k novim, še popolnejšim snovanjem in ustvarjanju v okrožju zapadno evropske krščanske tradicije in kulture. Tudi Pregljeva dramatika je v snaki meri kot njegova novelistika trden zid slovenske besedne tvornosti proti navalu modernega azijsko-mongolskega barbarstva.

Nikolaj Jeločnik

Vse, ki znajo ceniti prizadevanja Slovenske kulturne akcije, vljudno vabimo, da se včlanijo vanjo in pri njej sodelujejo.

Prijave se sprejemajo na kulturnih večerih in na Granaderos 61, Buenos Aires

Nepričakovano velik obisk — 62 poslušalcev je zaznamoval lahko kronist V., t. j. filozofskega večera. Večer je vodil vodja filozofskega oddelka univ. prof. dr. Ignacij Lenček, ki je imel tudi uvodni govor, v katerem je poudaril potrebnost filozofskega znanstvenega dela prav v sedanjem času. Glavni predavatelj je bil g. dr. Milan Komar, ki je govoril o kulturi in časovnosti. Po odmoru sta k isti temi podala svoja koreferata dr. Ignacij Lenček in g. dr. Vinčo Brumen. Razvila se je za tem silno živahna debata, v katero je poseglo kakšen ducat poslušalcev, ki jim je dr. Komar sproti dajal pojasnila in odgovore. Težko je bilo nazadnje debato zaključiti, ker je bil čas, do katerega smo smeli razpolagati z dvorano, že za celo uro prekoračen.

17. junij je bil posvečen Paulu Claudelu. Izredno slabo vreme je pretilo z možnostjo odpovedi večera, toda prišlo je vendar 42 ljudi in prišli so tudi vsi sodelujoči, tako da se je ves program po načrtu izvedel. Predsednik g. Ruda Jurčec je v temeljitih izjavah prikazal pisatelja kot genija 20. stoletja (besede Pija XII.) in Danteja naših dni. Sledil je film, v katerem je režiser Jean Louis Barrault ob glasbeni spremljavi, ki jo je oskrbel Arthur Honeger, združil intervju z življenjepisnim prikazom pesnikovega življenja. Francosko veleposlaništvo je ta izredni film posodilo Slovenski kulturni akciji za daljšo dobo, da so prireditelji iz njega lahko črpali snov in pojasnila za izvedbo sporeda. Drugi del večera, ki je bil prireditev Gledališkega odseka in ga je zamislil in naštevil N. Jeločnik, je obsegal recitacije in odlomke. Tine Kovačič je podal pesem o sv. Frančišku Ksaveriju, M. Willempart pa Velikonočno hvalnico. Samogovor Petra Craonskega je oblikoval Maks Nose, Messin spev iz drame „Opoldanski delez“ N. Jeločnik, ki je to umetnino tudi prevedel v slovenščino. V prizoru Violanine Božične noči sta nastopili Vanda Majcen in Nataša Zajc. Nastope je uvajal M. Willempart. Prvič je na tem večeru uporabljal Gledališki odsek svoje najmodernejshe oderske reflektorje. — Da so se te prireditve lahko udeležili tudi oni, ki jim prvič vreme tega ni dopustilo, je bila dne 24. junija ponovitev cellega sporeda in se je tega dru-

gega večera udeležilo še nekaj več ljudi kot prvega.

O Meštrovičevi razstavi prinašamo posebno poročilo na prvi strani.

Na predvečer argentinskega državnega praznika dne 8. julija je bil večer argentinske besede in pesmi. Sodelovali so argentinski in naši umetniki. Večer sta pripravila literarni (Simčič) in gledališki (Jeločnik) odsek, nastope pa uvajal Zorko Simčič. Po argentinski državni himni je govoril k prazniku predsednik Ruda Jurčec. Sledili so na ploščah trije folklorni plesi v instrumentaciji Felipa Boera. N. Jeločnik je recitiral Domínguezovo odo „Ombú“ v prevodu Tineta Debeljaka, Lučka Kralj pa v izvirniku „Payadorjevo dušo“ iz pesnitve „Santos Vega“ Rafaela Obligada. Pianist Romeo Paura je odigral Chacarero in Carnavalito, dve tipični ljudski melodiji. Spet je sledil blesteč Debeljakov prevod iz kasteljanščine in sicer tožno „Naricalko“ Guida y Spana, ki jo je baladno podala ga. Nika Adamič-Igličeva, temu pa spet recitacija Lučke Kralj v izvirniku, odlomek iz „Gnezda kondorjev“, čigar avtor je Olegario Andreade. — Drugi del sporeda je začela koncertna pevka, Marija Elida Cánepa. S svojim mehkim sopranom je zapela tri skladbe: Vidalita Alberta Williamsa, Vrtnico in vrbo, Carlosa Guastavina, in Himno zastavi, Héctorja Panizze. Pri klavirju je spremljal umetnico prof. Geržinič. Poseben dogodek tega večera je bil Martin Fierro, nesmrtni ep Joseja Hernándezza, ki ga ima že vsega v slovenščino prevedenega pesnik Tine Debeljak. Iz V. speva smo slišali dva odlomka in sicer Martinovo pripovedovanje o spopadu s pijanim laškim stražarjem in daljši epski prikaz Martinovega boja s policijo. Vsak prikaz je najprej recitiral v izvirniku s pristnim gaučovskim prizvokom deklamator Francisco Maletta, za njim pa v slovenščini Nikolaj Jeločnik. Štirje filmi iz argentinske folklorne so pestro zaključili bogati spored.

XV. KULTURNI VEČER —

Na filozofskem večeru dne 12. avgusta ob pol osmih bo predaval Dr. Vinko Brumen o temi: idejni temelji medsebojne strpnosti. Koreferat ima Božo Fink. Vodi Dr. Ignacij Lenček.

19. avgust. Razstava slovenske izseljske grafike. Zbrana so dela pok. Marijana Koritnika, Franceta Goršeta, Alekse Ivanc, Božidarja M. Kramolca in Bare Remec, približno 60 umetnin. Kakor kaže, se bo razstava vršila v naših pisarniških prostorih na Granaderos 61, ki bodo seveda primerno preurejeni. Potrebno je, da traja takšna razstava več dni, da si jo morejo ogledati vsi, saj bo to prvi prikaz slovenske izseljske umetnosti v večji skupini. Zlasti pa morajo imeti kupci umetnin več časa za izbiranje. Razstava bo pričela brez začetnih slovesnosti, ker za večjo množico ljudi ni prostora, v četrtek 19. avgusta ob 4. uri popoldne in ostane odprta vsaj do nedelje 22. avgusta zvečer. Vse dni bodo no razstavi vodstva in sicer dnevno ob 6. uri popoldne, v soboto in nedeljo tudi ob 11. uri dop.

K RAZVOJU SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Splošno se je začelo opazovati, da med rojaki upada smisel za kulturno življenje in žrtvovanje, zlasti še med mladino, in to kljub številnim organizacijam, ki imajo v svojem programu tudi kulturno-prosvetno delo. Vzrokov temu je več, ne nazadnje ta, da smo v tujini predaleč od virov kulture v domovini, kolikor pa so nam le dosegljivi, iz njih niti ne moremo mnogo črpati, kajti pospešujejo materialistično pojmovano kulturnost nasproti našim idealističnim kulturnim idejam.

Doslej smo v tujini kulturno živeli iz tega, kar smo takorekoč s seboj prinesli; hranili smo se z na pot vzetimi sadovi domovinskega kulturnega vrta. Sedaj pa nam ta kulturna popotnica zmanjkuje in kmalu nam ne bo ostalo drugega kakor le kake drobtinice.

Nova organizacija, Slovenska kulturna akcija, naj bi bila tisto zrno, iz katerega bi zraslo drevo, ki bo v domovino pognalo svoje korenine in po njih črpalo iz bogatega kulturnega zaklada preteklosti in iz zdravih virov, kolikor jih je v sedanjosti; čez naše zamejstvo pa bi razprostrlo svoje kulturno vejčje s cvetjem in sadovi zdrave svetovne in slovenske kulture. Po tem cvetju in sadovju bodo mogle segati vse druge organizacije in posamezniki v svojo in celotne skupnosti kulturno hrano. Slovenska kulturna akcija naj bi postala neizčrpen vir vsemu drugemu kulturnemu in prosvetnemu delovanju med nami.

KAKO JE SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA ORGANIZIRANA

Ta za slovensko kulturo tako važna Slovenska kulturna akcija pa bo mogla svoje vzvišeno poslanstvo vršiti le v tem primeru, če bo zdravo organizirana. Sestav družbe je v svojem bistvu tak:

Jedro Slovenske kulturne akcije je ustvarjalno članstvo, iz katerega sestoji tudi odbor. Ustvarjalni člani naj bi bili vsi najpomembnejši slovenski kulturni ustvarjalci (ne toliko posredovalci), združujoči se v odseke, ki predstavljajo razne kulturne pango. Okrog jedra teh kulturnih delavcev pa naj bi bil krog rednih in izrednih članov Slovenske kulturne akcije.

Temu krogu so namenjeni kulturni večeri in druge prireditve v Argentini, vsem povsod pa naj bi služila kot hranivo izdanja Slovenske kulturne akcije: „Glas“, „Meddobje“, „Vrednote“ in redne in izredne knjige. Ta krog naj bi tudi v prvi vrsti ustvarjalnemu članstvu kulturno ustvarjanje omogočal, s članarino, naročnino in drugimi prispevki, sploh z gmotnimi sredstvi, ki so neizogibna zlasti v naših zamejskih razmerah, ko nimamo države in drugih ustanov, ki so v domovini kulturno ustvarjanje gmotno omogočale.

Ustanovitelji Slovenske kulturne akcije po štirih mesecih obstoja te nove družbe z radostjo lahko ugotove, da začeto delo veliko lažje napreduje kot se je pričakovalo. Krog navdušenih in zelo delavnih ustvarjalnih članov iz vseh skupin slovenskega zamejstva stalno raste, kulturni večeri nudijo vedno bolj izbrane kulturne vrednote, revija „Meddobje“ bo v kratkem izšla prav res bogata, ustanavljajo se novi odseki za delo na novih področjih kulture itd.

POMNOŽITEV ČLANSTVA

Prvi začetni sunek za pridobivanje rednega članstva v Argentini in izrednega drugod po slovenskem zamejstvu je zbral okrog ustvarjalcev že lepo število poglobljenega kulturnega življenja željnih rojakov. Vendar je treba stremiti za čim večjim razširjanjem tega kroga, da bo tako čim več rojakov kulturno raslo in da bodo gmotna sredstva nove družbe zadostna, izdatna. S številnejšim plačujočim članstvom bo Slovenska kulturna akcija mogla vsem še veliko več nuditi, saj so kulturni zakladi neizčrpni, ter vedno novi.

Zato se pripravlja za mesec avgust drugi sunek članskega pridobivanja. Že sedaj vabimo k vpisu vse, ki sicer imajo smisel za svojo osebno in skupnostno kulturno rast, pa jih ti ali oni predhodki zadržujejo, da se ne včlanijo.

To je prvo, kar je v organizacijskem in gmotnem pogledu Slovenski kulturni akciji treba izpopolniti.

AKCIJSKO OMREŽJE SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Istočasno pa se vedno bolj čuti pomanjkanje tega, čemur se danes nobena živahno delujoča organizacija ne more odreči in kar je zlasti za njen gmotni obstoj neobhodno potrebno: akcijsko omrežje, ki naj bi bilo kot nekako ožilje razpredeno po vsem slovenskem zamejstvu, zlasti pa še po Argentini, in ki naj bi iz osrčja Slovenske kulturne akcije poganjalo kri kulture po vsem telesu zamejske skupnosti, od tam pa prinašalo osrčju možnosti za ustvarjanje: kulturnih snovi in gmotnih sredstev.

DAMSKI ODSEK

V zamejstvu izven Argentine to ožilje predstavljajo zastopniki Slovenske kulturne akcije v posameznih središčih. Za Argentino pa se je pokazala potreba po ostvaritvi posebno močnega in dovolj gostega ožilja, ki pa naj bi ga predstavljal takozvani damski odsek Slovenske kulturne akcije.

Zakaj prav damski odsek? Naše ženstvo vendar nima kaj več časa in možnosti za tovrstno nalogo izven družinskega ognjišča kot pa moški svet. A vsakdo mora priznati dvoje: da je po eni strani skoraj vsak moški, ki ima kaj smisla za žrtve skupnosti, zlasti pa kulturni delavec, že sila obremenjen in mu ni mogoče nalagati še tega dela, ker bi potem drugo trpelo; na drugi strani pa je ženska narava vse bolj zmožna pridobivati srea za kako stvar, pripraviti jih do žrtev, tudi gmotnih. In pa še to: Ker naše za kulturno rast zavzeto ženstvo ne more v toliki meri kot moški svet sodelovati v vrstah ustvarjalnega članstva, naj bi svojo ljubezen do kulture v toliko večji meri usmerile k ostvarjanju tudi bistveno potrebnih zunanjih pogojev za uspeh Slovenske kulturne akcije.

SESTAVA ODSEKA

Zamisli damskega odseka je ta: Sestavljalo bi ga kakih 10 gospa

in 20 gospodičen, članice Slovenske kulturne akcije, z različnim življenjskim ali delovnim okoljem na področjih Velikega Buenos Airesa, tako da bi ne bilo nobenega večjega okraja s slovenskimi naselji brez kakšne sodelavke damskega odseka. Odsek naj bi tako po svojih članicah vsepovsod med rojaki pridobival Slovenski kulturni akciji redno članstvo, širil njene publikacije in skrbel za zunanjo in družabno plat njenih prireditev.

Odsek bi bil organ tajništva Slovenske kulturne akcije. Njega vodstvo bi sestavljale predsednica, tajnica, blagajničarka, referentke za članstvo, za tisk in za zunanje delo ter družabnost, prideljena pa naj bi bila odboru tudi tajnik in blagajnik Slovenske kulturne akcije, radi zveze.

Odbor bi imel mesečne seje, celotni odsek pa vsake tri mesece sestane, dočim bi imele referentke še vse potrebne individualne stike s članicami odseka, vsaka po potrebi svojega delokroga.

NAČRT DELA

Načrt dela posameznih članic odseka bi bil za leto 1954 nekako tale:

V avgustu, „mesecu članske akcije“, pridobivati vsaj tri nove redne članice.

Mesečno razširiti vsaka 10 števil „Glasa“ med nečlane.

Pridobiti vsej pet naročnikov za vse redne publikacije Slovenske kulturne akcije.

Kolportžno razširjati redne in izredne publikacije.

Izmenjaje pomagati pri zunanji in družabni plati kulturnih večerov, razstav, kulturnih izletov, in drugo, v mesecu avgustu zlasti pri nameravani družabni prireditvi, na kateri bi bil tudi nekak „kulturni srečolov“ z dobitki umetniške vrednosti.

Z delovanjem gornjega odseka bi „damski odsek“ v Argentini zagotovil zunanje pogoje življenja in delovanja Slovenske kulturne akcije in s tem izpolnil zgodovinsko pomembno poslanstvo. Vsaka članica „damskega odseka“ bi imela lahko prijetno zavest, da je čas. Žrtvovan v vse to, predragoceno izrabljen in bogato rodovitno v ohranitev in obogatitev slovenskih kulturnih vrednot v zamejstvu in narodu sploh.

Zato prosimo vse, ki bodo povabljeni v Damski odsek Slovenske kulturne akcije v Argentini, da se povabilu odzovejo in poizkušajo sodelujejo.